

MEĐUNARODNI **13. SIMPOZIJ**

**ODRŽIVI RAZVOJ I
DIGITALNA TRANSFORMACIJA**

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

Dr.sci. Arijana Salkić
Dr.sci. Edin Salkić

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ESG koncept: razvoj, pojam i dimenzije

- društveno odgovorno investiranje radi moralnih i etičkih razloga (investitori su izbjegavali ulaganja u industrije poput duhana, alkohola i proizvodnje oružja i sl.);
- 1980-ih-proširuje se na pitanja zaštite životne okoline i upravljanja, što dovodi do razvoja koncepta korporativne društvene odgovornosti ;
- koncept održivog razvoja - razvoj koji „zadovoljava potrebe sadašnjosti, bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe“ ;
- Brundtland Report - zaslužan za povezivanje ekonomskog razvoja s ekološkom i društvenom dimenzijom;
- Who Cares Wins (UN Global Compact, 2004). U ovom izvještaju se prvi put formalno uvodi termin ESG i naglašava se potreba integrisanja ekoloških, društvenih i upravljačkih faktora u investicijske odluke;

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ESG koncept: razvoj, pojam i dimenzije

- 2006. inicijativa *Principles for Responsible Investment* (PRI), koja poziva investitore da ESG faktore uključe u svoje investicijske politike, analize i procese odlučivanja (UN PRI, 2024);
- ESG savremeni okvir poslovnog upravljanja obuhvata tri ključna stuba:
 1. Ekološki aspekt (E): odnosi se na politike i prakse koje organizacije primjenjuju kako bi umanjile negativan uticaj na životnu okolinu, uključujući upravljanje emisijama stakleničkih gasova, efikasno korištenje resursa, očuvanje biodiverziteta, prelazak na obnovljive izvore energije i usklađenost s propisima o zaštiti životne okoline;

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ESG koncept: razvoj, pojam i dimenzije

2. Društveni aspekt (S): obuhvata odnose preduzeća sa zaposlenima, dobavljačima, klijentima i zajednicom. Ovdje se posebna pažnja posvećuje pitanjima ljudskih prava, raznolikosti i inkluzije, sigurnosti i zdravlju na radu, dobrobiti zaposlenih i angažmanu u zajednici;
3. Aspekt korporativnog upravljanja (G): uključuje transparentnost, odgovornost i etiku u odlučivanju, strukturu upravnog i nadzornog odbora, prava dioničara, objavljivanje relevantnih finansijskih i nefinansijskih informacija, te upravljanje rizicima i usklađenost s regulatornim zahtjevima.

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ESG koncept: razvoj, pojam i dimenzije

- ESG faktori postaju alat za generisanje dugoročne vrijednosti. Pet ključnih načina na koje ESG pristup stvara vrijednost za kompanije:
 1. Rast prihoda - kroz jaču povezanost sa zajednicama i veću lojalnost kupaca,
 2. Smanjenje troškova - optimizacijom resursa, posebno energije i vode,
 3. Bolji regulatorni odnosi i veće povjerenje vlasti i regulatora,
 4. Povećana produktivnost zaposlenih - kroz motivaciju i angažman,
 5. Efikasnija alokacija kapitala - usmjeravanjem ulaganja u održive projekte i izbjegavanjem visokorizičnih inicijativa.

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ESG i održive finansije: konceptualni okvir

- savremeni koncept održivih finansija zasniva se na integraciji ekoloških, društvenih i upravljačkih faktora, odnosno ESG faktora (*Environmental, Social, and Governance*), u procese donošenja investicijskih i finansijskih odluka;
- osnovna svrha ove integracije - dugoročno održati stabilnosti finansijskog sistema i minimizirati sistemske i eksterne rizike, koji su sve prisutniji u globalnim tokovima kapitala.;
- ESG kriteriji predstavljaju ne samo alat za upravljanje rizicima, već i instrument za identifikaciju prilika za održivi razvoj;
- održivo finansiranje nije ograničeno i fokusirano samo na ostvarivanje finansijskog povrata, već ono uključuje i odgovornost prema društvu i životnoj okolini;

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.
DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ESG i održive finansije: konceptualni okvir

- finansijski sektor ima ključnu ulogu - preusmjeravanje tokova kapitala u održive projekte direktno utiče na transformaciji realnog sektora ;
- *Net-Zero Banking Alliance* (NZBA)- banke preuzimaju obavezu usklađivanja svojih kreditnih i investicijskih portfolija s ciljevima Pariškog sporazuma;
- može se očekivati da će banke prestati pratiti i finansirati preduzeća i projekte koji ne ispunjavaju ekološke standarde, dok će istovremeno prednost imati preduzeća koje aktivno doprinose dekarbonizaciji, odnosno koja imaju izgrađenu ESG strategiju i dobar ESG scoring;
- značajan broj empirijskih studija koje potvrđuju pozitivnu povezanost između ESG praksi i finansijske uspješnosti;
- konceptualni okvir održivih finansija, zasnovan na ESG principima, postavlja temelje za novu investicijsku logiku u kojoj se finansijska dobit i društvena i upravljačka odgovornost ne isključuju, nego su povezane i međusobno se unaprjeđuju;

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.
DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

Implementacija ESG okvira u Bosni i Hercegovini

- BiH se suočava se s brojnim ograničenjima u institucionalnom, regulatornom i tržišnom okviru, što otežava efikasnu ESG integraciju;
- 2015. BiH pristupa Agendi 2030 za održivi razvoj - plan djelovanja za ljude, planetu i prosperitet;
- okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini - identificira tri pravca održivog razvoja za zemlju: dobra uprava i upravljanje javnim sektorom, pametan rast i društvo jednakih mogućnosti;
- postojeći pravni okvir, posebno kada je u fokusu primjena standarda ESG, nije dovoljno usklađen sa međunarodnim obavezama;
- nepostojanje nacionalne baze ESG podataka i metodologije za njihovu obradu i verifikaciju;

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

Implementacija ESG okvira u Bosni i Hercegovini

- pozitivne inicijative i trendovi vezano za uvođenje ESG standarda:
 - ✓ porast edukativnih aktivnosti na temu ESG-a (Privredna komora FBiH, Vanjskotrgovinska komora BiH);
 - ✓ univerziteti u BiH, organizovali su tematske konferencije i radionice na temu ESG-a (Univerzitet u Sarajevu, Univerzitet FINRA Tuzla);
 - ✓ realizacije konkretnih projekata (Univerzitet u Zenici – projekat „Digitalna transformacija SMEs u prerađivačkoj industriji ZDK“);
 - ✓ Agencija za bankarstvo Federacije BiH - 2023. „Smjernice za upravljanje rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima“.

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

Implementacija ESG okvira u Bosni i Hercegovini

- konkretni primjeri poslovanja zasnovanih na ESG principima - uglavnom se radi o preduzećima koja su u stranom vlasništvu, i gdje matična preduzeća/vlasnici već posluju prema ESG konceptu;
- finansijski sektor BiH sve više naglašava važnost ESG integracije, ponajviše zahvaljujući uticaju matičnih bankarskih grupacija;
- banke osim poslovanja prema ESG principima održavaju i značajan broj radionica i foruma u cilju edukacije klijenata banaka o benefitima integracije ESG principa u poslovanje i neophodnoj i neizbježnoj tranziciji ka samoodrživom poslovanju;
- IFC i Udruženje banaka BiH potpisali su sporazum o saradnji koji ima za cilj da omogući bankarskom sektoru integrisani ESG pristup;

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.

DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

ZAKLJUČAK I PREPORUKE

- ESG koncept, kao integrativni okvir koji objedinjuje ekološke, društvene i upravljačke dimenzije, prerasta okvire etičkog investiranja i postaje ključni alat za dugoročnu održivost i konkurentnost poslovnih subjekata;
- ESG više nije alternativa već standard savremenog korporativnog upravljanja;
- empirijski nalazi potvrđuju pozitivnu korelaciju između visokih ESG performansi i dugoročne finansijske uspješnosti;
- ESG pristup omogućava bolju identifikaciju rizika, stabilnost prinosa, smanjenje troškova i unapređenje odnosa s regulatorima i društvom u cjelini;
- u Bosne i Hercegovine, vidljivi su i brojni izazovi: nedostatak regulatornog okvira, neadekvatna ESG pismenosti, ograničen pristup nefinansijskim podacima, niska svijesti o strateškom značaju održivog poslovanja;

DR. SCI. ARIJANA SALKIĆ, DIPL. OEC.
DR. SCI. EDIN SALKIĆ, DIPL. OEC.

ESG STANDARDI POSLOVANJA I ODRŽIVE FINANSIJE: STANJE, IZAZOVI I POTENCIJAL U BOSNI I HERCEGOVINI

PREPORUKE:

1. Regulatorna harmonizacija i usklađivanje sa EU okvirom;
2. Razvijanje ESG pismenosti i edukacija tržišnih aktera;
3. Unaprjeđenje izvještavanja i dostupnosti nefinansijskih podataka: formiranje nacionalne baze ESG podataka, kao i razvoj standardiziranih metodologija za izvještavanje;
4. Značajnije uključivanje finansijskog sektora u ESG tranziciju;
5. Poticaji i podrška za ESG transformaciju preduzeća.

ESG ne smije biti tretiran kao dodatna obaveza, već kao integralni element strateškog planiranja i dugoročne vrijednosti kako za javni, tako i za realni sektor u BiH.

HVALA!
